

RESEÑAS

Irene BRUGUÉS, Coloma BOADA, Xavier COSTA (eds.), *El monestir de Sant Joan. Primer cenobi femení dels comtats catalans (887-1017)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2019, 346 pp. ISBN 987-84-9191-077-0.

CORNEL-PETER RODENBUSCH
Universitat Pompeu Fabra
<https://orcid.org/0000-0002-8570-2508>
cornelpeter.rodenbusch@upf.edu

El llibre és el resultat de les jornades celebrades el 2017, en commemoració del mil·lenari de l'expulsió de les monges de Sant Joan. Dividit en quatre seccions principals, juntament amb una excel·lent introducció de Blanca Garí i un breu epíleg, aquest volum ofereix molt més del que sembla.

El primer segment, comprèn tres capítols, estableix un marc analític general sobre el fenomen monàstic femení des dels seus inicis fins a la seva consolidació en els primers monestirs femenins als comtats catalans. En el primer capítol, Maria Dolors Martín, partint del context ampli del naixement del monacat cristià, retrocedeix en el temps per aprofundir en la història del primer monestir femení de Catalunya. En el segon capítol, Jordina Salas examina les formes d'ascetisme i vida monàstica femenina durant l'època tardo-romana i visigòtica al nord-est peninsular, oferint una panoràmica de l'estat actual de la recerca. El tercer i últim capítol d'aquest primer segment, escrit per Irene Brugués, es dedica específicament als primers monestirs femenins als comtats catalans entre els segles IX i XI.

La segona secció del llibre, titulada «El monestir de Sant Joan», està composta també per tres capítols. S'inicia amb una anàlisi de Jonathan Jarret sobre el procés de fundació del cenobi en el marc de la creació dels comtats catalans, investigant les estratègies polítiques del comte Guifré i el paper dels seus fills en el patrocini que va permetre l'ampliació del patrimoni comtal. A continuació, Xavier Costa explora, d'una banda, la formació i consolidació del patrimoni monàstic des de la seva dotació fundacional, i, d'altra banda, l'evolució posterior del patrimoni de Sant Joan en dos capítols independents.

La tercera part, titulada «Les dones de Sant Joan», és liderada per Teresa Vinyoles, qui posa de relleu la notable participació de les dones en el lideratge i el co-protagonisme amb les seves famílies en el procés d'integració de les noves terres. Araceli Rosillo examina els lligams familiars i la cultura de les dones que van formar part de les comunitats femenines fundades als comtats catalans abans de l'any mil, prenent Sant Joan com a cenobi precursor de situacions que esdevindran més freqüents en els segles immediatament posteriors. L'estudi de Coloma Boada conclou aquest tercer apartat, investigant la vida femenina segons la regla de Sant Benet i el seu estil de vida característic, tot considerant que aquesta regla, en els seus inicis, estava concebuda per homes.

La quarta secció, titulada «L'extinció del monestir de Sant Joan», està dividida en quatre capítols. En el primer, Josep Maria Salrach relaciona dos esdeveniments: la creació del bisbat de Besalú i la decisió de suprimir el cenobi femení de Sant Joan. Seguidament, Montserrat Pàges recrea la figura dramàtica de l'última abadessa i les circumstàncies que van conduir a l'extinció del monestir. Els dos darrers capítols aborden el període posterior a l'any 1017. Irene Brugués, en col·laboració amb Xavier Costa, explora el destí de les monges i les diverses opcions i camins que podrien seguir. Finalment, Joan Ferrer analitza les conseqüències de l'expulsió de les monges i les estratègies polítiques i religioses que van portar a la implantació d'una comunitat de canonges.

Així, el llibre ofereix una perspectiva considerablement més extensa del que suggereix el títol, explorant des dels orígens del monacat femení català fins a la vida quotidiana als monestirs i els intricats jocs de poder del segle XI. Tot això, tenint en compte una àmplia gamma d'enfocaments, de com fer parlar les fonts amb una perspectiva moderna. Es tracta d'un excel·lent exemple de com es poden

estructurar volums de congressos amb gran èxit, proporcionant una composició ben organitzada que cobreix un ampli ventall d'aspectes, amb diversos autors que aporten perspectives úniques i, alhora, complementàries.

Resumint, aquest volum és imprescindible per a aquells interessats en el monacat femení de l'alta edat mitjana, i es convertirà en la principal referència del monestir de Sant Joan per a aquest període.